

зайнятості населення. Однак, в Україні, наприклад, широкому використанню громадських робіт заважають, з одного боку, відсутність коштів у місцевих бюджетах, незацікавленість підприємств в організації цих робіт унаслідок обмеженої потреби в робочій силі, з іншого боку - непопулярність таких робіт серед незайнятих громадян через тимчасовість, невідповідність кваліфікаційному рівню і, як наслідок, психологічну неприйнятність.

Проте, незважаючи на різні перешкоди, Україна бореться із безробіттям, розробляє державні та регіональні соціально-економічні програми, які підпорядковані досягненню головної мети - забезпеченню повної зайнятості робочої сили та підвищенню життєвого рівня населення.

Використані джерела інформації:

1. Атаманчук Г.В. Теория государственного управления [Текст]: курс лекций / Г.В.Атаманчук // - М.: Юрид. лит., 1997. - 400 с.
2. Афонін Е.А. Соціальна сфера і проблеми державного управління: Євроінтеграційний досвід / Е.А.Афонін, В.О.Чмига // Економіка і держава. [Текст]. - 2007. - № 1. - С.67-69.
3. Білоус І. Досвід країн ЄС у сфері соціальної підтримки населення / І.Білоус // Світ фінансів [Текст]. - 2006. - №4. - С. 165-169.
4. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудова відносини [Текст]: підручник / О.А.Грішнова//. - К.: Знання, 2004. - 536 с.
5. Зайцева К. В. Управление трудовой занятостью в условиях смешанной экономики [монография] /К.В. Зайцева//. - Донецк: МЧП «ВИК», 2003. - 294с.
6. Лібанова Елла. Ринок праці та соціальний захист: навч. посіб. із соц. політики /Е. Лібанова, О. Палій//. - К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. - 491 с.
7. Никольская Г. К. Влияние глобализации экономических связей на состояние рынка труда в США / Г.К. Никольская // Труд за рубежом. - 2000. - №1. - С.13-16.
8. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2012 році: щоріч. послання Президента України до Верховної Ради України.- К. : НІСД, 2012. - 256с.).
9. Реформування соціальної політики в Україні: проблеми та перспективи. Навчально-наукове видання /За загальною редакцією В.А.Скуратівського, В.П.Трощинського//. - Київ-Львів, 2012р., 367с.
10. Туленков М.В. Організаційно-управлінські засади регулювання зайнятості в Німеччині / М.В.Туленков // Бюл. ІПК ДСЗУ [Текст]. - 2004. - № 1. - С. 50-54.

Рецензент: Лебединська О.Ю., д.держ.упр., професор

УДК:351. 824.5:339.13

Міщенко Р.І.,

аспірант

Національної академії державного
управління при Президенті України

**АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ДЕРЖАВНИХ
ЗАКУПІВЕЛЬ В ДЕРЖАВНІЙ СФЕРІ (ПОГЛЯД ЗАМОВНИКІВ
(ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ) ТА УЧАСНИКІВ (КОМЕРЦІЙНІ
ПІДПРИЄМСТВА))**

Анотація. Досліджено науково-методичні та практичні рекомендації щодо застосування аналізу ефективності у сфері державних закупівель з метою раціонального використання державних коштів.

Розглянуто проблемні аспекти, що стосуються ефективності проведення державних закупівель з погляду державних органів та комерційних організацій, як головних учасників процедур державних закупівель.

Обґрунтовано та запропоновано заходи щодо запровадження на практиці використання аналізу ефективності у сфері державних закупівель.

Ключові слова: державні закупівлі, державні органи, аналіз, ефективність, державні кошти, конкурентне середовище, бюджетні кошти.

Аннотация. Исследованы научно-методические и практические рекомендации по применению анализа эффективности в сфере государственных закупок с целью рациональное использование государственных средств.

Рассмотрены проблемные аспекты, касающиеся эффективности проведения государственных закупок с точки зрения государственных органов и коммерческих организаций, как главных участников процедур государственных закупок.

Обоснованы и предложены ряд мероприятий по внедрению на практике использования анализа эффективности в сфере государственных закупок.

Ключевые слова: государственные закупки, государственные органы, анализ, эффективность, государственные средства, конкурентная среда, бюджетные средства.

Annotation. Scientific and methodological and practical guidance on the application of analysis of the effectiveness of public procurement to efficient use of public funds.

Problematic aspects related to the efficiency of public procurement in terms of government and commercial organizations as major players procurement procedures.

Grounded and proposed a number of measures to implement in practice using analysis of efficiency in public procurement.

Keywords: public procurement, public authorities, analysis, efficiency, public funds, competitive environment budget.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сучасний етап розвитку економіки України в розрізі геоекономічних змін перебуває в кардинальній зміні мети та основних пріоритетних завдань економічної діяльності.

Застосовуючи міжнародну практику шляхом прийняття нових законопроектів, наша держава робить все можливе заради створення діючого інструменту державного регулювання ефективності проведення державних закупівель.

Розвиток сфери здійснення державних закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти визначив напрямок дотримання учасниками закупівельного процесу, як державними органами так і комерційними установами, конкурентного середовища у сфері державних закупівель, здійснення заходів по запобіганню проявам корупції у цій сфері, розвитку добросовісної конкуренції, забезпечення раціонального та ефективного використання державних коштів.

Дотримання вищезазначених позицій сприятиме заощадженню державних коштів, створить процедуру державних закупівель більш відкритою, що в свою чергу дозволить підвищити довіру до державних органів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми вивчення та аналізу підходів до ефективності здійснення державних закупівель в державній сфері знайшли своє відображення в специфічній економічній літературі та наукових працях таких провідних вчених, як: Р. Арикбаєва, І. Бураковського, М. Бровкіна, Є. Ковальова, М. Коритцева, О. Коротича, І. Коркуна, В. Малиновського, З. Максименко, О. Міняйло, В. Морозова, О. Овсянюка, Р. Рудницької, І. Погосова, О. Соколовського, В. Смиричинського, Н. Ткаченка, Ю. Уманціва, Л. Юзика, Дж. Уілсона, Дж. Менвілі Херріса та ін.

Разом з тим вимагають уточнення деякі позиції стосовно ефективності проведення самих закупівель, як з погляду державних органів (замовників) так і комерційних структур (учасників). Вивчення основних факторів, що впливають на організацію проведення державних закупівель, а саме недосконалість і складність самої процедури, що впливає на ефективність закупівель в цілому.

Ефективність проведення державних закупівель на пряму залежить від раціонального використання державних коштів. Консенсус між цими поняттями на практиці досягається шляхом створення належних і рівних умов для всіх учасників в сфері державних закупівель, тому, саме забезпечення прозорості, відкритості при проведенні державних закупівель стане тим базисом ефективності державних закупівель в державі який позитивно вплине на економіку країни.

Мета статті. Обґрунтувати необхідність проведення аналізу ефективності державних закупівель, як державними органам так і комерційним структурам, та надати практичні рекомендації щодо вдосконалення механізму проведення процедур закупівель.

Виклад основного змісту. Держава є потужним споживачем товарів, робіт і послуг, які виготовляються не тільки на підприємствах, що частково або повністю перебувають у її власності, а й на підприємствах приватної та колективної форм власності, причому на останніх значно більше.

Державна закупівля є вагомим інструментом регулювання попиту та пропозиції на конкретні види продукції, оскільки являє собою придбання товарів, робіт і послуг за державні кошти, кошти Державного бюджету України, бюджету Автономної Республіки Крим і місцевих бюджетів, державні кредитні ресурси, а також кошти Національного банку, державних цільових фондів, Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування, які спрямовуються на придбання товарів, робіт і послуг, необхідних для забезпечення діяльності зазначених органів, кошти підприємств, кошти, які надаються розпорядникам державних коштів під гарантії Ради Міністрів Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування за кредитами, які надаються міжнародними фінансовими організаціями або на умовах співфінансування разом з міжнародними фінансовими організаціями [2].

Відповідно до Закону України “Про здійснення державних закупівель” від 01 червня 2010 року № 2289-VI (далі - Закон),

законодавство в сфері державних закупівель застосовується до всіх замовників та закупівель товарів, робіт та послуг, які повністю або частково здійснюються за рахунок державних коштів. Виходячи із зазначеного спостереження за ефективністю діяльності у сфері державних закупівель повинно стати ключовим елементом у контролі за ефективним використанням державних коштів та відкритим прийняттям рішень у виборі переможців згідно проведених конкурсних торгів [1].

Питанню державного регулювання та контролю у сфері державних закупівель присвячено II Розділ Закону, а саме, державне регулювання та контроль у сфері закупівель здійснюють уповноважений орган (на даний час це Мінекономрозвитку України) та інші органи відповідно до їх компетенції[1].

Відповідно до Закону, Мінекономрозвитку: розробляє нормативно-правові акти, необхідні для виконання Закону, розробляє стратегії розвитку системи державних закупівель, моніторинг державних закупівель, ведення обліку закупівель шляхом збирання інформації про заплановані закупівлі та результати процедур закупівель, подає в установленому порядку Кабінету Міністрів України пропозицій щодо визначення генерального замовника, підготовлює та подає до Кабінету Міністрів України, Рахункової палати кварталні звіти про стан закупівель, узагальнює практику здійснення закупівель, у тому числі міжнародної, вивчає, узагальнює та поширює світовий досвід з питань закупівель, видає безоплатно державне офіційне друковане видання з питань державних закупівель, забезпечує видання безоплатного міжнародного інформаційного видання з питань державних закупівель, забезпечує функціонування безоплатного веб-порталу з питань закупівель, взаємодіє з громадськістю та проводить громадські слухання з питань удосконалення системи державних закупівель, організовує наради, безоплатні семінари та виставки з питань закупівель, організовує порядок проходження навчання спеціалістів у сфері здійснення закупівель та підвищення кваліфікації, надає безоплатну методологічну допомогу замовникам, у тому числі надання відповідей на запити зацікавлених осіб з питань державних закупівель, забезпечує видання безоплатних збірників нормативно-правових актів та методичних матеріалів з питань державних закупівель, розробляє стандартну документацію конкурсних торгів, типового положення про комітет з конкурсних торгів, порядку визначення предмета закупівлі, порядку включення (виключення) суб'єктів господарювання до/з реєстру операторів електронних майданчиків та порядку його ведення, вживає заходи щодо забезпечення ефективного та раціонального використання державних коштів, максимальної їх економії при здійсненні державних закупівель, інформує громадськість про політику та правила державних закупівель та ін. [2].

Ефективність проведення державних закупівель визначається шляхом проведення аналізу діяльності організації та самої процедури закупівлі.

Такий аналіз повинен бути направлений на визначення недоліків та надати пропозиції, щодо їх уникнення у подальшому. Державний орган перед тим як розпочати процедуру проведення державних закупівель повинен усвідомити чи економічно вигідно витратити кошти на ті ресурси які будуть закуплені для підтримки його діяльності. В такому випадку аналіз ефективності повинен виходити не тільки з органу який закупає відповідні ресурс, а і від учасника закупівлі який ці ресурси надає і є спеціалістом в даній сфері. Такий аналіз дасть змогу визначити якісно-кількісне надання товарів і послуг за ті чи інші кошти, а також чи кількість витрачених ресурсів дійсно відповідає тій ціні яка буде за них виплачена. Тож ефективне витрачання державних коштів на необхідне ресурсне забезпечення діяльності державних органів можна визначити двома аналізами [11].

Внутрішнім коли ефективність закупівель визначає державний орган в ролі замовника та зовнішній коли ефективність проведення державних закупівель аналізує учасник, комерційна установа [11].

Такий двосторонній аналіз ефективності державних закупівель відповість на головне питання чи були досягнуті сторонами поставлені цілі і чим вони відрізняються від очікуваних результатів бажаних до проведення процедури державних закупівель.

Необхідність проведення аналізу ефективності визначаються обсягом коштів, які витрачаються державними органами на виконання державного замовлення на закупівлі товарів, робіт і послуг. В той же час саме законодавство у сфері закупівель ставить за свою мету оцінку ефективності державних закупівель у вигляді контролю за витрачанням значних обсягів бюджетних коштів [3].

В Україні на сьогодні фактично формуються засади децентралізованої системи згідно з останніми нормативними документами, що регламентують процес державних закупівель [5].

Як вже зазначалося вище, основним органом центральної виконавчої влади, що здійснює координацію державних закупівель, є Міністерство економіки України. Замовниками на товари, роботи, послуги є розпорядники державних коштів, зокрема органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування та підприємства, уповноважені на отримання державних коштів. Отже, на сьогодні відсутня єдина установа, яка б безпосередньо формувала обсяг замовлення, контролювала його виконання та, відповідно, робила б висновки про ефективність використання коштів. Водночас необхідно відзначити наявність досить широкого переліку контролюючих і наглядових державних органів у цій сфері. Якщо проглянути структуру розподілу коштів у розрізі замовників, то основними замовниками є Мінпаливенерго, Мінтрансв'язку, Мінвуглепром, Укравтодор. Отже, фактично складається ситуація, коли більша частка коштів спрямована на задоволення потреб вузького кола відомств і підпорядкованих їм

підприємств та установ. Таким чином, можна зробити висновок, що існуюча система розподілу коштів обслуговує вузьковідомчі інтереси. Причина цієї проблеми полягає у відсутності єдиної концепції визначення пріоритетних напрямів державних закупівель, яка б дала змогу врахувати й інші, не менш важливі соціально спрямовані програми розвитку [5].

Аналіз ефективності за проведенням державних закупівель повинен включати не тільки оцінку державного органу щодо проведення такої процедури закупівлі у відповідності до чинного законодавства, але й включати аналіз правильності проведених платежів, якість поставки товарів, виконання робіт, надання послуг. Необхідно здійснювати контроль, спрямований на оцінювання результативності, ефективності та економічності державних закупівель, який охоплює всі сфери функціонування державних закупівель [4].

Базисом для проведення аналізу ефективності державних закупівель є принципи визначені Законом, а саме:

- економія та ефективне використання державних коштів;
- відкритість та прозорості процедур закупівель на всіх стадіях їх проведення;
- забезпечення конкуренції серед учасників;
- відсутність дискримінації;
- дотримання об'єктивної та неупередженої оцінки пропозицій конкурсних торгів;
- запобігання проявам корупції [1].

Все це дозволить максимально зменшити ризик помилок і порушень, забезпечити прийняття правильних і об'єктивних рішень.

Запорукою належного виконання принципів державних закупівель для державного органу є належний рівень підготовки членів комітету з конкурсних торгів. Саме з цього і починається ефективність проведення державних закупівель [7].

Комітет з конкурсних торгів державного органу відповідає за організацію та проведення процедур закупівель. Він забезпечує реалізацію таких функцій, як: планування упродовж року здійснення процедур закупівель відповідно до затвердженого кошторису, фінансового плану (плану асигнувань, плану використання бюджетних (державних) коштів); складення та затвердження річного плану державних закупівель; вибір процедури закупівлі; проведення процедури закупівель та попередньої кваліфікації учасників; забезпечення рівних умов для всіх учасників, об'єктивного та чесного вибору переможця; надання роз'яснення особам, що виявили намір взяти участь у процедурі закупівлі, щодо змісту документації конкурсних торгів (кваліфікаційної документації) у разі отримання від останніх запитів; організація приймання, зберігання, розкриття пропозиції конкурсних торгів (цінових та кваліфікаційних пропозицій), забезпечує вибір найбільш економічно вигідної пропозиції на підставі критеріїв та методики оцінювання, визначених у документації з

конкурсних торгів (кваліфікаційній документації); проведення переговорів з учасниками під час процедури закупівлі в одного учасника; оформлення документів, необхідних для погодження застосування процедури закупівлі в одного учасника у встановленому законодавством порядку; забезпечення складання, затвердження та зберігання документів з питань державних закупівель, визначених Законом; оприлюднення інформації про здійснення закупівель відповідно до вимог Закону; ведення необхідної звітності щодо здійснення процедур закупівель відповідно до вимог законодавства; вжиття на добровільній основі належних заходів, зокрема з призупиненням процедури закупівлі, для врегулювання питань, зазначених у зверненні з вимогою усунути порушення під час процедури закупівлі; забезпечення надання інформації, зокрема документів, потрібних для розгляду скарг, поданих до органу оскарження; сприяння органам, що здійснюють державне регулювання та контроль у сфері закупівель, у виконанні ними своїх повноважень відповідно до законодавства, зокрема створення належних умов для перевірок, надання у встановлений строк необхідних документів і відповідних пояснень; здійснення інших дій, передбачених Законом [1].

Політика та процедури щодо відбору фахівців до комітету з конкурсних торгів повинні забезпечити такий склад персоналу, кваліфікація якого задовольняє вимогам виконання поставлених завдань та має необхідну кваліфікацію та досвід.

Кваліфікація спеціалістів комітету з конкурсних торгів відіграє вирішальну роль у справі забезпечення планування й здійснення організації та проведення процедури закупівлі, складання документації конкурсних торгів; вона має свідчити про спроможність прийняття правильного рішення, знання вимог Закону та інших нормативних актів, що є передумовою забезпечення високої якості досягнення результатів проведення торгів [8].

Аналіз ефективності державних закупівель повинен здійснюватися на основі певної моделі та проаналізувати достатню кількість елементів (даних документації конкурсних торгів), необхідних для підготовки висновків про якість проведеної процедури закупівель та відповідність її вимогам Закону [9].

Усі операції, пов'язані з державними закупівлями, в залежності від обсягу фінансування, повинні бути об'єктом такого аналізу. У контексті затвердження бюджетних призначень на відповідний бюджетний рік; складання кошторисів бюджетних установ і фінансових планів господарюючих суб'єктів, чому повинно перебувати обов'язкове вивчення потреб обсягу закупівель, з урахуванням затвердженого бюджетного призначення, та аналіз ринку постачальників та цін на ньому; ухвалення річного календарного плану щодо закупівлі товарів, робіт і послуг відповідно до затверджених кошторисів і фінансових планів; організація і проведення процедур закупівлі; укладання договорів із переможцями

торгів; виконання укладених договорів, та правильність проведених розрахунків з виконавцями у терміни та обсягах, передбачених цими договорами [10].

Одним з позитивних факторів у організації державних закупівель є те, що комітет з конкурсних торгів є постійним діючим органом. Це забезпечує організацію та проведення процедур закупівель на засадах колегіальності в прийнятті рішень, відсутності конфліктів інтересів членів комітету з конкурсних торгів та їх неупередженості.

Незважаючи на прописані в законодавстві процедури ведення державних закупівель, у практиці трапляються недоліки, які знижують їх ефективність. Основними недоліками є:

- нечітко сформульовано вимоги до учасників конкурсних торгів;
- помилки в розрахунках очікуваної вартості закупівлі;
- нечітко сформульовані критерії оцінювання конкурсних пропозицій;
- розбіжності між оголошенням про закупівлі та конкурсною документацією;
- коротший, ніж передбачений в законодавстві, термін подання конкурсної пропозиції;
- закупівля товарів, робіт, послуг на великі суми без проведення конкурсу;
- приймання конкурсних пропозицій після кінцевого терміну їх подання;
- внесення змін до конкурсної документації під час розгляду конкурсних пропозицій;
- оцінювання конкурсних пропозицій за критеріями, не вказаними у конкурсній документації;
- відсутність вимог та контролю щодо задекларованих можливостей учасника;
- акцепт конкурсних пропозицій, термін дії яких минув;
- невідповідність між конкурсною документацією та договором;
- недостатній контроль за виконанням договірних умов;
- відсутність повідомлення у зв'язку з відміною торгів та публікації у “Віснику державних закупівель” [14].

Крім того, виникають помилки щодо правильності визначення предмета закупівель – товарів, робіт чи послуг, які закуповує замовник у межах єдиної процедури закупівлі. Так, зокрема, до товарів згідно з п. 30 ч. 1 ст. 1 Закону належать послуги, пов'язані з доставкою товарів, якщо їхня вартість не перевищує вартості самих товарів, а до послуг поряд із закупівлею транспортних, фінансових та банківських послуг входить також і поточний ремонт будівель, приміщень, споруд п. 23 ч. 1 ст. 1 Закону, тоді як проектування, капітальний ремонт і будівництво кваліфікуються як роботи п. 26 ч. 1 ст. 1 Закону. Правильне зарахування предмета закупівель до категорії товарів, робіт чи послуг є надзвичайно важливим, адже Закон “Про здійснення державних закупівель”

застосовується тільки до замовників та закупівель товарів, робіт і послуг, які повністю або частково здійснюються за рахунок державних коштів, за умови, що вартість предмета закупівлі товару (товарів), послуги (послуг) дорівнює або перевищує 100 тисяч гривень, а робіт – 300 тисяч гривень [1].

Неоднозначність трактування законодавства про державні закупівлі, помилки та відхилення від передбачених законодавством процедур закупівель викликають скарги та судові позови з боку учасників, які не стали переможцями конкурсних торгів, а іноді й відміну результатів торгів. Це призводить не тільки до фінансових втрат організаторів конкурсних торгів через несвоєчасність закупівель товарів, робіт, послуг, необхідних для життєзабезпечення установи, але і до фінансових та моральних збитків учасників торгів, втрати престижності та перспективності участі в державних закупівлях зацікавлених суб'єктів господарювання.

Такі об'єктивні та суб'єктивні передумови звужують коло учасників торгів, призводять до формування груп підприємств, які спеціалізуються на тих чи інших видах державних закупівель або співпрацюють з окремими державними установами. Зрозуміло, що це збільшує витрати на проведення державних закупівель, але ефективність державних закупівель залишається на належному рівні.

Аналіз ефективності державних закупівель та використанням державних коштів сприятиме запровадженню відповідних стандартів для управління процесом проведення процедур закупівель. Таким чином можливо буде створення необхідної системи дотримання та визначення напрямів, які мають бути зроблені для досягнення конкретних результатів. Державні органи, комерційні організації та їх представники повинні дотримуватись чинних правил проведення державних закупівель не тільки перед проведенням такої закупівлі, під час і після самої процедури. Ефективність буде досягнута лише в тому випадку коли за процесом проведення закупівель буде здійснюватись і аналіз і контроль. В першу чергу контроль [12].

Якщо брати контроль за додержанням вимог Закону, щодо проведення державних закупівель то він визначає рамки (стандарту) в яких повинен проводитись аналіз.

Такі стандарти у сфері державних закупівель у відповідності з вимогами Закону, включають аналіз оцінки ефективності результатів закупівлі, яка має бути виражена зменшенням ціни предмета закупівлі у порівнянні із середньою ринковою ціною, при відповідному співвідношенні «ціна/якість», результатом чого стає реальна економія державних коштів. Основною передумовою досягнення перерахованих вище положень є жорсткий моніторинг ринкових цін та спроможностей постачальників, що надасть Замовнику можливість попередньо відслідковувати ситуацію на ринку, вивчати його, та ціни на ньому.

Проведення аналізу ефективності полягає у дотриманні принципів державних закупівель та вимог Закону, що дозволяє чітко встановити

ситуацію, яка виникла при проведенні процедури закупівлі. Існування такого аналізу дозволяє максимально зменшити ризик помилок і порушень, та сформулювати суспільну думку громадськості [13].

Результати аналізу ефективності проведення державних закупівель стануть передумовою точного визначення ситуації, що виникла при проведенні процедури закупівлі, це означає, що державний орган та комерційна організація повинні не тільки дотримуватися адаптованих до конкретної ситуації принципів державних закупівель, але й застосовувати їх на постійній основі.

Контроль за належним використанням бюджетних коштів при проведенні державних закупівель, обсяги економії, раціонального використання ресурсів, результативності та ефективності тісно пов'язаний з дотриманням ефективності державного управління, яка, зрештою, завершується виправленням ситуації, яка породжує порушення законності, усунення виявлених недоліків та досягнення результатів фактичних наслідків в порівнянні із запланованими.

У сфері державних закупівель такий аналіз ефективності поставить своїм завданням перевірку дотримання законодавства у сфері закупівель на стадії організації та проведення процедури закупівлі, що набуде форми попереднього (профілактичного) контролю використання державних коштів.

Розглядаючи досвід іноземних країн, вбачаємо, що у багатьох країнах світу налагоджена та досить ефективно функціонує централізована система закупівель, зокрема в Канаді, Данії, Фінляндії, Німеччині, Італії, Швеції [8].

Централізований підхід щодо системи державних закупівель не вимагає однозначної наявності спеціального централізованого органу, а може передбачати існування системи центрального використання та рамкових угод щодо державних закупівель, як, наприклад, у Данії. У Німеччині до недавнього часу закупівлі здійснювались на децентралізованій основі, але зараз простежується тенденція до централізації закупівель, оскільки на місцевому рівні ряд муніципалітетів створив централізовані органи координації. Досить корисним з погляду формування системи державного замовлення є досвід Фінляндії, в якій останнім часом політика в цій сфері спрямована на формування комплексної, так званої “загальнодоступної” моделі, яка дає змогу поєднати вагомі переваги як децентралізованого, так і централізованого підходів, при цьому в цій моделі особливу роль відіграє саме механізм електронної торгівлі [8].

Висновки. Ефективність проведення державних закупівель демонструє порушення основних правил проведення державних закупівель, порушення принципів законності, ефективності, доцільності та економічної обґрунтованості прийнятих рішень, ефективне використання бюджетних коштів, що в свою чергу дозволить не лише притягнути до відповідальності винних осіб, а й внести корективи до вже встановленої практики проведення

процедур державних закупівель, відшкодувати збитки та попередити в подальшому порушення в сфері державних закупівель.

Проведення аналізу ефективності державних закупівель може забезпечити взаємодією органів загальної, спеціальної і галузевої компетенції і суспільних формувань з підприємствами, організаціями і установами, задіяними в процедурах державного замовлення. Також необхідно виділити органи законодавчої і виконавчої влади, а також органи місцевого самоврядування.

При проведенні аналізу ефективності слід розуміти, що здійснення державних закупівель – складний багатоетапний процес, на який впливають зовнішні та внутрішні фактори. Основними чинниками зовнішнього впливу на процес планування державних закупівель є, насамперед, особливості здійснення бюджетного процесу в Україні, до внутрішніх чинників можна віднести складність застосування класичних та спеціальних прийомів планової роботи в умовах можливої не прогнозованої потреби у товарах, роботах, послугах та недостатньої бази теоретичних і практичних знань спеціалістів, які займаються підготовкою та проведенням державних закупівель.

Важливим етапом при проведенні державної закупівлі є розроблення плану здійснення державних закупівель на якому має бути обов'язково проведено дослідження і маркетинг ринку із вивченням переліку пропозицій потенційних постачальників та цінових варіантів предмета закупівлі на ринку, урахування спеціальних вимог, що потребуватиме додаткового вивчення ринку. На даному етапі необхідно здійснювати порівняльний аналіз технологічних характеристик та їх відповідність стандартам. Стосовно цього варто зазначити, що спостереження та дослідження ринку як початковий етап державних закупівель замовники майже не здійснюють, що призводить до закупівлі за цінами, значно вищими за ринкові.

Важливим елементом аналізу ефективності державних закупівель має бути інформаційна система, що забезпечує оперативне здобуття достовірних і повних даних про стан проведення закупівлі в цілому, від планування до підписання договору, а також об'єкту чи процесу, що ним регулюються.

Застосовування єдиної аналітичної інформаційної системи в процесі ефективності державних закупівель буде сприяти дотриманню принципу прозорості та відкритості, що призведе до зменшення рівня корупції, а також дасть змогу виробити шляхи подолання найгостріших проблем даної галузі.

Аналіз ефективності проведення державних закупівель в системі державних закупівель зарубіжних країн, а зокрема їх інформаційного інструментарію дає змогу визначити перелік перспективних форм, які необхідно впровадити в Україні.

Надзвичайно важливим є рівень підготовки кадрів, що входять до комітету з конкурсних торгів державного органу так, як саме на їх відповідальності лежить проведення процедури державної закупівлі. Прийняття управлінського рішення, не відповідного можливостям організації, може привести до негативних наслідків. Тому всі дії фахівців, що займаються організацією державних закупівель в державному органі необхідно аналізувати та оцінювати ступінь їх правильності та ефективності.

Використані джерела інформації:

1. Закон України “Про здійснення державних закупівель”, Верховна Рада України від 01.06.2010 № 2289-VI. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2289-17>.
2. Положення про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 17.10.2008 р. № 921, зі змінами. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/print/?ff=0&fs=8&uid=1149.912.19&type=0/>.
3. Генеральна угода з тарифів і торгівлі від 15.04.1994[Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=981_003.
4. Державне замовлення є – державницьке бачення відсутнє [Електронний ресурс] //Розглянуто Колегією Рахункової палати. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/printable_article.
5. Централізована та децентралізована система державного замовлення [Електронний ресурс] / Ресурсний центр розвитку громадських організацій “Гурт”. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/dataoecd/11/10/39610399.pdf>.
6. Арыкбаев Р.К. Оптимизация бюджетных расходов системы государственных заказов и закупок / Р.К. Арыкбаев // Вестник Астраханского государственного технического университета. – 2007. – № 2 (37). – С. 222–226.
7. Клець Л.Є. Бюджетний менеджмент: навч. посіб. / Л.Є. Клець. - К. : ЦУЛ, 2007. - 640 с.;
8. Овсянюк О. Компаративний аналіз системи державних закупівель країн Європейського Союзу [Електронний ресурс] / О. Овсянюк // Наукові записки. – 2005. – Вип. 14. – Режим доступу: http://www.library.tane.edu.ua/images/nauk_vydannya.pdf
9. Кузнецов К. В. Прокьюремент: тендеры, конкурсы, конкурентные закупки / К. В. Кузнецов. – Питер, 2005. – 368 с. – ISBN: 5-469-00343-4. – Серія «Продажи на 100%».
10. Пінькас, Г.І.Фінансово - економічний механізм формування конкурентоспроможного ринку державних закупівель: дис. канд. економ. наук : спец. 08. 00. 08 - Гроші, фінанси і кредит : Г. І. Пінькас; Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України". - Суми: [Б. В.], 2009. - 220 с. ISSN 2223-3822 © Соціально-економічні проблеми і держава. — Вип. 2 (7). — 2012< 106 >
11. Ткаченко Н.Б. Макроекономічні аспекти державних закупівель / Н.Б. Ткаченко, Ю.М. Уманців // Фінанси України. – 2009. – № 8. –С. 82–88.
12. Ткаченко Н.Б. Управління державними закупівлями: монографія/ Н.Б. Ткаченко. – К. : Книга, 2007. – 296 с..
13. Спіфанов А.О. Бюджет і фінансова політика України / А.О. Спіфанов, І.В. Сало, І. І. Дьяконова. - К.: Наукова думка, 1997.-304 с.
14. Школьник І.О. Проблеми організації системи державних закупівель в Україні/ І. О. Школьник //Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць/ Держ. вищий навчальний заклад "УАБС НБУ". - Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2009. - вип. 27. - С. 21.

Рецензент: Канавець М.В., к. держ. упр.